

Στο «Τεχνοχώρο», ένα συμπαθητικό θεατρικό χώρο που διαμόρφωσε ο Γιάννης Κακλέας και η Ομάδα Θέαμα το 1995 στο γωνιακό κτίριο της οδού Μαυρομιχάλη 161 και Ξιφίου (ο οποίος φαίνεται πως από του χρόνου θα αλλάξει χέρια και χρήση) παρουσιάζεται η παράσταση «Μια ιστορία στο ζωολογικό κήπο», διασκευή του γνωστού μονόπρακτου του Έντουαρντ Άλμπι “The zoo story” από την Ομάδα Θέαμα. Η σκηνοθεσία του Γιάννη Μποσταντζόγλου άφησε αναπάντητα ερωτήματα για την «ταυτότητα» του στόχου του.

Το πρώτο έργο που έγραψε ο Άλμπι, με τίτλο «Η ιστορία του ζωολογικού κήπου» (1958) έχει κάποια σημαντικά προτερήματα, που μαρτυρούν τη δραματουργική ικανότητα του συγγραφέα αλλά και τις αφετηριακές του επιρροές. Το εν λόγω μονόπρακτο διαδραματίζεται στο Σέντραλ Παρκ της Νέας Υόρκης. Ο ένας εκ των δύο ανδρών που πρωταγωνιστούν, ο Τζέρι, ένας loser που έχει φτάσει στα όρια της ανοχής και αντοχής του, προκαλεί την αυτοκτονία του με ένα πράγματι ενδιαφέροντα τρόπο. Στο φως του μεσημεριού, ώρα που εντείνει τη δραματικότητα της επιλογής του, ανοίγει κουβέντα επιλέγοντας τυχαία έναν άσχετο, έναν βολεμένο της μεσοαστικής τάξης. Στην εξέλιξη του έργου, που είναι γραμμένο σαφώς υπέρ του Τζέρι, αφού το μεγαλύτερο μέρος του είναι ιστορίες ήττας που αφηγείται ο τελευταίος, οι δύο άνδρες έρχονται κοντά, καθώς αποδεικνύεται ότι και ο συντηρητικός Πίτερ, είχε ανάλογο παρελθόν άρνησης και αντίδρασης ενάντια σ’ ένα σύστημα που καταπίνει τις ανθρώπινες ζωές στο όνομα του αμερικανικού ονείρου ή όπως αλλιώς ονομάζεται το ιδανικό μιας ασαφούς και, πάντως, άνισης ευημερίας. Κατακλείδα αυτής της απροσδόκητης συνάντησης -γιατί εντέλει, και παρά τη φαινομενικά αντίθετη θέση τους τον κόσμο, οι άνδρες θα συναντηθούν- είναι η αυτοκτονία του Τζέρι στην αγκαλιά του Πίτερ. Το ότι ο πρώτος πέφτει πάνω στο μαχαίρι που κρατά ο δεύτερος αποτελεί μια στιγμή υψηλής συγκινησιακής φόρτισης, όχι μόνο γιατί ο θάνατος ενός ανθρώπου ως δραματικό κρεσέντο προκαλεί τη συναισθηματική εμπλοκή του κοινού, αλλά γιατί αποκαλύπτει πόσο εύθραυστη είναι η ισορροπία και η ασφάλεια της ζωής μας, για την οποία οι περισσότεροι πασχίζουμε με κάθε τρόπο.

Έχω την εντύπωση ότι αυτή ακριβώς η σκηνή καθόρισε τη σκηνοθεσία του Γιάννη Μποσταντζόγλου. Για να μπορέσει να καταλήξει η παράσταση με τρόπο μη μελοδραματικό, και ταυτόχρονα να αποκτήσει όλη η σκηνική πράξη τη διάσταση «αγριότητας» που χαρακτηρίζει τις παραστάσεις της Ομάδας Θέαμα (η οποία, υπό την καθοδήγηση του Γιάννη Κακλέα, διαμόρφωσε ένα δικό της ιδίωμα, προτείνοντας μια, ας μου επιτραπεί η χρήση της λέξης, ροκ αντιμετώπιση του θεάτρου, που προκαλεί ερωτήματα και δεν δίνει απαντήσεις, απαιτώντας την έντονη σωματική συμμετοχή του ηθοποιού, που πονάει και ματώνει επί σκηνής στη γραμμή που χάραξε ο Αρτώ πολλές δεκαετίες πίσω), η βιαιότητα της τελικής σκηνής υιοθετείται από την αρχή της πράξης. Επιπλέον, για να λυθούν τα ασύμβατα της σκηνοθετικής πρόθεσης σε σχέση με το πρωτότυπο κείμενο, οι συντελεστές της παράστασης έφεραν το κείμενο στα μέτρα τους, καταφεύγοντας στη λύση της διασκευής.

Δεν είμαι αντίθετη σε δοκιμές αυτού του είδους, καθώς συμβαίνει ένα κείμενο ολίγον σκονισμένο, μέσω της διαδικασίας της μεταγραφής του, να αποκτά νέα δυναμική. Η «Ιστορία του ζωολογικού κήπου», όπως και κάθε έργο του οποίου η αξία έχει δοκιμαστεί, δεν κινδυνεύει από τα στοιχεία που προσθέτει ή αφαιρεί μία ομάδα ή ένας σκηνοθέτης. Με δεδομένο ότι το πρωτότυπο έργο είναι και το πρότυπο, η

πλήρης εκδοχή του, η προβληματική για τη σχέση με το πρωτότυπο μετατοπίζεται στο αν η νέα εκδοχή, ως παράσταση πλέον, έχει «εσωτερική» συνέπεια. Έτσι βρήκα επιτυχημένη τη διαμόρφωση του σκηνικού χώρου σε ένα παρατημένο, περίφρακτο, τσιμεντένιο γήπεδο μπάσκετ (σκηνικό , κοστούμια Χριστίνας Κωστέα), σαν αυτές τις «φυλακές» στις οποίες εκτονώνεται η ενέργεια των νέων παιδιών στις υποβαθμισμένες γειτονιές των αμερικανικών, και τώρα πια και των ευρωπαϊκών, μεγαλουπόλεων. Θυμίζω, για να εντάξω στην urban κουλτούρα των μη προνομιούχων την εν λόγω σκηνογραφική πρόταση και την επιλογή ο Γιάννης Στεφόπουλος να παίζει στην αρχή της παράστασης μπάσκετ, το τραγούδι «Ένα γήπεδο ουρανό» του ελληνικού hip hop συγκροτήματος «843», που λέει σε κάποιο σημείο «χτύπα το τόπι στο τσιμέντο δυνατά, εδώ έχουν ομορφιά ακόμα και τα λάθη». Μ' αυτό το σκηνικό θα ταίριαζε πολύ περισσότερο η μουσική της παραστάσης να ανήκει στο hip hop μουσικό ιδίωμα.

Αντιρρήσεις με τις ερμηνείες

Το πρόβλημα με την παράσταση στο Τεχνοχώρο» ήταν υποκριτικής φύσεως και αφορά κατά βάση την ερμηνεία του Άρη Σερβετάλη. Η γρήγορη ανάδειξή του και στο θέατρο μετά την επιτυχία του στο σίριαλ «Είσαι το ταίρι μου» -παίζει και στην «εμπορική» παράσταση «Οι τελευταίες μέρες της Πομπηίας»-, απαιτεί ειδική αναφορά καθώς πρόκειται για ηθοποιό με δυνατότητες που είναι κρίμα να χαθεί σε λάθος επιλογές.

Δεν υπάρχει τίποτε πιο εύκολο από το να υποδυθεί ένας ηθοποιός, και δη ένας ταλαντούχος ηθοποιός, τον παρανοϊκό και σχιζοφρενή. Είναι δε ο πλέον πρόσφορος τρόπος για να γοητεύσει ο ηθοποιός το ευρύ, ανυποψίαστο κοινό και να το πείσει ότι έχει εκτόπισμα και υποκριτική δύναμη πρωταγωνιστή. Συχνά πυκνά κατά τη διάρκεια της παράστασης στο «Τεχνοχώρο» σκέφτηκα ότι ο Άρης Σερβετάλης μου θυμίζει τον Γιώργο Κιμούλη, που συνηθίζει να δίνει στους ρόλους που ερμηνεύει εντάσεις και μεταπτώσεις σχιζοφρενούς. Αν ο Τζέρι, «λογικά» εξετάζοντας το ζήτημα, συμπεριφερόταν όπως ο ηθοποιός, θα ήταν έγκλειστος σε ίδρυμα. Μπορεί η υποκριτική του αγριεμένου πιθήκου να παραπέμπει στο ζωολογικό κήπο του τίτλου (και να θυμίζει εκείνο το πείραμα με τους πιθήκους που πολλοί μαζί σ' ένα κλουβί, γίνονται άγριοι και επιθετικοί, το οποίο χρησιμοποιείται συχνά για να εξηγήσει την αύξηση της βίας στις μεγάλες, πυκνοκατοικημένες πόλεις), αλλά ως επιλογή ακυρώνει την καταγγελία του συγγραφέα και αλλάζει τα φώτα στην ισορροπία των δραματικών εντάσεων του κειμένου. Ο Τζέρι έχει μαζέψει πολλά σκουπίδια μέσα του και ξεσπά γιατί δεν αντέχει άλλο, δεν είναι εξαρχής τρελός για δέσιμο.

Η ερμηνεία του Α. Σερβετάλη με τις απρόβλεπτες εντάσεις της, τις φωνές και τους μορφασμούς του ψυχοπαθούς σε κρίση, δεν αφαίρεσε μόνο το υπαρξιακό αδιέξοδο του ήρωα αλλά εκμηδένισε και την ερμηνεία του Γιάννη Στεφόπουλου, που εξέπεμπε σε άλλο μήκος κύματος και συναντήθηκε με τον συμπρωταγωνιστή του μόνο στην τελική σκηνή, όταν γίνεται κι αυτός ένα εξαγριωμένου θηρίου.

Εντέλει μία παράσταση με αρχή, μέση και τέλος, που βασίζεται σ' ένα στερεά δομημένο κείμενο, μπορεί να είναι πλήρης μόνο εφόσον οι βασικοί της άξονες δεν εκτρέπουν την όλη υπόθεση σε ξένα προς την κεντρική ιδέα του έργου μονοπάτια. Μέσα από τις απόψεις του Λόρενς στα «Επτά Θανάσιμα Αμαρτήματα», πιθανώς η σκηνοθεσία του Γ. Μποσταντζόγλου να βρίσκει ερείσματα και επιχειρήματα, για μία ικανοποιητική προσέγγιση της «Ιστορίας του ζωολογικού κήπου» του Άλμπι, όμως δεν αρκεί.